

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «СУЧАСНА УКРАЇНЬСКА ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА: ШЛЯХ ТРИВАЛІСТЮ 100 РОКІВ»

Міжнародна наукова конференція «Сучасна українська дипломатична служба: шлях, тривалістю 100 років» відбулася в Києві 28–30 листопада 2017 р. Ця масштабна як за кількістю та географією учасників, так і за якістю наукового доробку подія відкрила низку врочистостей із нагоди відзначення 100-ї річниці української дипломатичної служби.

Організували і провели конференцію Міністерство закордонних справ України, Інститут історії України НАНУ, Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин, Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, Дипломатична академія імені Г.Й.Удовенка при МЗС України. Організаційним центром підготовки наукового заходу стало Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин, очолюване д-ром іст. наук, професором І.Б.Матяш. Партнерами організаторів конференції виступили Державна служба України, Національний музей історії України та музей Української революції 1917–1921 рр., Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського, Національний заповідник «Софія Київська», Національна музична академія України імені П.І.Чайковського, міжнародний проект «Outlook» і журнал «Зовнішні справи». Кількість залучених інституцій свідчила про помітний інтерес громадськості до української дипломатії, її історії та сучасного стану. У роботі конференції взяли участь представники дипломатичного корпусу, акредитованого в Києві.

Захід урочисто відкрився у стінах Дипломатичної академії виступом заступника міністра закордонних справ України *Василя Боднара*, котрий у своєму вітальному слові зазначив: «Сторіччя української дипломатичної служби – не лише важлива віха нашої інституційної історії, але й привід для роздумів про зв'язок засадничих принципів модерної української дипломатії з основами національної дипломатії, закладеними нашими попередниками». Із вітальними словами до присутніх звернулися також й інші високопосадовці, зокрема міністри закордонних справ різних років – *Костянтин Грищенко*, *Володимир Огризко*, *Володимир Хандогій*, директори Інституту історії України НАНУ *Валерій Смолій*, Дипломатичної академії України *Сергій Корсунський*, Національного інституту стратегічних досліджень *Володимир Горбулін*, гендиректор Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв *Павло Кривонос* та ін.

Пленарне засідання продовжилося виступами відомих науковців, котрі зосередили свою увагу на розвитку української дипломатії в усіх її проявах. Проф. *Руслан Пиріг* проаналізував діяльність дипмісії Німеччини в Україні 1918 р., проф. *Ірина Матяш* ознайомила присутніх з ключовими подіями і знаковими посталями української дипломатії 1917–1924 рр., проф. *Владислав Верстюк* зосередив свою увагу на зовнішній політиці України доби Української революції 1917–1921 рр., проф. *Олег Машевський* розкрив проблему визнання та встановлення дипломатичних відносин між країнами Заходу й українськими урядами, а надзвичайний і повноважний посол *Юрій Кочубей* висвітлив особливості роботи української дипломатії в ЮНЕСКО.

Під час пленарного засідання відбулося відкриття виставки архівних документів «Українська дипломатія 1917–1924 рр.: зародження національних традицій»,

присвяченої століттю від часу створення Секретарства справ міжнародних – зовнішньополітичного відомства Української Народної Республіки. Автором концепції виставки стала проф. Ірина Матяш, голова Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин. Тут було репрезентовано документи з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С.Пшеничного, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву міста Києва, Наукової бібліотеки імені О.Ольжича, Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського, архіву Українського вільного університету в Мюнхені. Деякі документи було надано з приватних колекцій (проф. М.Г.Станчев) та закордонними дипломатичними установами України з зарубіжних архівів (Національний архів Фінляндії, архів МЗС Фінляндії, Дипломатичний архів МЗС Румунії). Виставкові стенди представили законопроект про створення Генерального секретарства міжнародних справ, ноти Генерального секретаріату, Брестський мирний договір, фото очільників зовнішньополітичного відомства, організаційно-розпорядчу документацію посольств УНР, дипломатичні паспорти та багато іншого.

Жваві професійні дискусії навколо проблем, окреслених на пленарному засіданні, відбулися між учасниками конференції під час численних її заходів. Зокрема після закінчення пленарного засідання розпочали роботи тематичні секції. Так, на першій секції, присвяченій інституційній історії дипломатичної та консульської служби, *Георг Дацків* (Тернопіль) окреслив вихід України на міжнародну арену в 1917–1921 рр., зауваживши, що незважаючи на те, що українські дипломатичні місії у цей період перебували у складній ситуації, вступаючи в бій із зовнішньополітичними метрами, проте вони виконували свої завдання із завзяттям. *Віктор Матвієнко* (Київ) торкнувся ідеї витоків зовнішньополітичної стратегії Центральної Ради у 1917 р., зокрема її федералістського та автономістсько-федералістського курсів. Значну увагу привернув виступ *Тетяни Себти* (Київ), котра ознайомила учасників секції з новими фактами у визнанні Аргентиною УНР в екзилі 1921 р., зокрема з листом французькою мовою посла цієї країни у Франції Марсело Торквато де Альвеара президентові української делегації на Паризькій мирній конференції графові Михайлу Тишкевичу від 3 березня 1921 р. Доповідачка зазначила, що попри втрату державної території декрет про визнання УНР незалежною державою був великим успіхом української дипломатії в еміграції. Не менш значущими стали й виступи *Теофіла Рендюка* (Київ) та *Віктора Пилипенка* (Київ), присвячені, відповідно, українсько-румунським дипломатичним відносинам і проблемі українців у Румунії та дипломатичним відносинам між Україною й Фінляндією.

Робота другої секції пройшла під гаслом ролі особистості в історії української дипломатії. Були представлені як українські дипломати, їх життя та діяльність, так й іноземні консули, представники в Україні: Олександр Шультґін (доповідачка *Валентина Пискун*), Сергій Бородаєвський (доповідач *Валерій Власенко*), Ян Токаржевський-Карашевич (доповідач *Віталій Галатир*), Дуглас Дженкінс (доповідачка *Тетяна Клиніна*), Яків Макагон (доповідач *Олег Румянцеv*), Філіп фон Шварценштайн (доповідачка *Людмила Вовчук*) тощо. Ґрунтовну інформативну складову мав виступ *Степана Віднянського* (Київ), котрий проаналізував кожного міністра закордонних справ незалежної України, акцентуючи увагу на їхньому внеску в розбудову незалежної держави в контексті змін зовнішньополітичних концепцій від «багатовекторності» до євроатлантичного та європейського інтеграційного виборів. Велику зацікавленість

серед присутніх викликав виступ *Олександра Тригуба* (Миколаїв), який торкнувся малодослідженого аспекту української історії – діяльності вповноважених Народного комісаріату закордонних справ УСРР в Одесі. Окрему увагу було звернено на особливості взаємодії вповноваженого з іноземними благодійними організаціями (Американська адміністрація допомоги (АРА), «Джойнт», місія Ф.Нансена та ін.) і доведено цілковите нівелювання їх ролі у міжнародних відносинах УСРР. Третю секцію відкрила зачитана доповідь *Іона Варта* (Молдова), в якій було охарактеризовано документи архівів Республіки Молдова в контексті вивчення історії УНР. Румунську тематику продовжив *Ігор Жалоба* (Київ), акцентуючи увагу на українському питанні в донесеннях австрійських послів у Румунії. Натомість *Лілія Білоусова* (Одеса) та *Оксана Ємчук* (Київ) зосередилися, відповідно, на документах держархівів Одеської області та міста Києва як джерел до історії дипломатичної служби.

Активність учасників у веденні дискусій під час пленарного та секційного виступів була обумовлена можливістю ознайомитися з виступами доповідачів до початку конференції, адже матеріали доповідей побачили світ в 11-му та 12-му числах журналу «Зовнішні справи».

Наступні дні конференції, 29 та 30 листопада, пройшли у формі круглих столів і тематичних екскурсій. Зокрема другий день розпочався в медіа-центрі Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв засіданням круглого столу «Історичний досвід та сучасність української дипломатії: чи вчить або чому вчить історія». Велику увагу було приділено досить новому поняттю в дипломатії – культурній дипломатії, з якою присутніх ознайомили Інна Хоменська, Софроніс Іліас Парадісопулос, Наталя Набокова, Алла Атаманенко, Тіна Пересунько, В'ячеслав Ціватий, Володимир Левчук, Борис Синюк. Після кави-брейку та кулуарного спілкування засідання круглого столу продовжилося виступами, присвяченими історіографічному спадку Дмитра Дорошенка (*Алла Киридон*), дипломатичному паспорту УНР (*Катерина Петриченко*), щоденнику Ілька Борщака (*Олександр Кучерук*), досвіду чесько-словацької дипломатичної співпраці (*Віталій Андрейко*), постатям генеральних консулів Сардинського королівства в Одесі тощо. Завершився інформативний у контексті наукового доробку день не менш цікавою культурною програмою – екскурсією до Меморіального музею М.С.Грушевського.

Третій та останній день конференції, 30 листопада, розпочався з відвідування Музею Української революції 1917–1921 рр., яке перейшло в екскурсію до Національного заповідника «Софія Київська». Загалом завершення конференції було не менш насиченим, ніж її початок. У приміщенні Дипломатичної академії, підбиваючи підсумки роботи міжнародного наукового заходу, відбулася презентація вісімнадцятого випуску щорічника «Україна дипломатична», присвяченого 100-річчю української дипломатичної служби. Її відвідали понад 150 осіб, у тому числі представники 43 посольств, акредитованих в Україні, науковці з Болгарії, Румунії, Білорусі та України, дипломати й ветерани дипломатичної служби, представники громадськості. До участі у заході долучився Патріарх Київський і всієї Руси-України *Філарет*, який у своїй промові наголосив, що видання «Україна дипломатична» посіло належне місце в духовному, дипломатичному та соціальному житті суспільства. Виступи учасників конференції та інформація про неї доступні на офіційних веб-сайтах Міністерства закордонних справ України, Інституту історії України НАНУ, Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, 5-го телеканалу, агенції «Укрінформ» тощо.